

Yrittäjyyden edistäminen korkeakouluissa – yrittäjyyslinjausten sekä kahden korkeakoulun käytänteiden tarkastelua

Tiina Salmijärvi

KM, YTM, opinto-ohjaaja, projektipäällikkö
Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta/LET-tutkimusyksikkö
tiina.salmijarvi@oulu.fi

Pirkko Siklander

KT, dosentti, yliopistotutkija
Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta/LET-tutkimusyksikkö
pirkko.siklander@oulu.fi

Essi Vuopala

KT, yliopistonlehtori
Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta/LET-tutkimusyksikkö
essi.vuopala@oulu.fi

Niina Impiö

KM, yliopisto-opettaja
Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta/LET-tutkimusyksikkö
niina.impiö@oulu.fi

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Tiivistelmä

Vaikka yrittäjyyden asemaa on vahvistettu 2000-luvulla korkeakouluorganisaatioissa, edelleen vain pieni osa opiskelijoista valitsee yrittäjyysopintoja tai toimii yrittäjänä valmistuttuaan. Korkeakouluille on annettu 2015–2018 linjauksia yrittäjyyttä edistävien toimien kehittämiseksi. Tässä artikkelissa tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin avulla linjausten sisällöllisiä painotuksia ja analysoidaan kahden korkeakoulun yrittäjyyttä edistäviä käytänteitä. Tutkimuksen viitekehysenä toimii yrittäjyyslinjaukset sekä yrittäjyyden ja oppimisen suhde. Tulokset osoittavat, että korkeakouluille annetut yrittäjyyttä edistävät linjaukset ovat sisällöllisesti laajoja ja monitahoisia, ja ne voidaan luokitella neljään kategoriaan: 1) yrittäjyyden strategisen tason ja johtajuuden edistäminen, 2) yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alainen kehittäminen, 3) uuden liiketoiminnan synnyttäminen, ja 4) korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistäminen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että linjausten laaja-alaisuus asettaa korkeakoulut haastavaan tilanteeseen. Yrittäjyys tulkitaan edelleen esimerkiksi korkeakouluissa pääasiassa liiketoiminnan käynnistämisenä ja uusien innovaatioiden tuottamisena, kun taas linjauksissa painotetaan yrittäjyyskoulutuksen ja strategisen johtamisen kehittämistä. Korkeakoulut hyötyisivät yrittäjyyden tavoitteiden selkeämmästä asettamisesta ja yrittäjyyttä edistävien toimien valinnasta sekä sen pohjimuksesta, miten tukea korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysprosessia sekä yrittäjyys-taitojen kehittämistä opintopolulla.

Avainsanat: *korkeakoulutus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyysosuudet, korkeakoulujen itsearviointiraportit, korkeakoulujen strategiat*

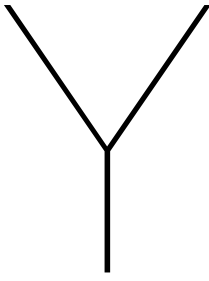
Promoting entrepreneurship in higher education - a review of entrepreneurship policies and the practices of the two universities

Abstract

Although the role of entrepreneurship has been strengthened in higher education organizations in the 21st century, only a small proportion of students still choose to study entrepreneurship or become entrepreneurs after graduation. In 2015–2018, higher education institutions have been issued guidelines for the development of measures to promote entrepreneurship. This article examines the content emphases of the guidelines using qualitative content analysis and analyzes the entrepreneurship-promoting practices of the two universities. The results show that the policies for entrepreneurship in higher education are broad and complex in content and can be divided into four categories: 1) promoting the strategic level and leadership of entrepreneurship, 2) developing large-scale entrepreneurship-related education, 3) creating new business, and 4) and promoting business cooperation. Based on the results, it can be stated that the breadth of the guidelines puts universities in a challenging situation.

Keywords: *higher education, entrepreneurship education, entrepreneurship policies, university self-evaluation reports, university strategies*

Johdanto

liopistoissa ja ammatikorkeakouluissa on edistetty yrittäjyyttä jo 1990-luvulta lähtien, jolloin yrittäjyyskoulutukset ja koulutusohjelmat alkoivat yleistyä (Möttönen & Tunkkari-Eskelinen, 2019; Tonttila, 2001). Yrittäjyyden asemaa on vahvistettu koulutusorganisaatioiden strategia- ja opetus suunnitelmatasolla sekä käytännön toimia kehittämällä. Korkeakoulut ovat systemaattisesti ja tavoitteellisesti kehittäneet opiskelijoille suunnattuja yrittäjyysopintoja ja toiminnallisuksia erityisesti 2010-luvulla. Kehittämistoimista huolimatta vain pieni osa korkeakouluopiskelijoista valitsee yrittäjyysopintoja tai toimii yrittäjänä valmistumisensa jälkeen (Opetus- ja kulttuuriministeriö [OKM], 2016). Aikaisemmat tutkimukset (Ristimäki, 2004; Tonttila, 2010) osoittavat, että korkeakoulujen välittämällä käsityksillä yrittäjyydestä on merkitystä sille, minkälaisiksi opiskelijat yrittäjyyden mieltävät ja kuinka varteenotettavana urasuuntana opiskelijat yrittäjyyden kokevat. Tulevaisuudessa yhä useammat korkeakoulutetut haluavat toimia yrittäjinä (Nuorisobarometri, 2019) ja monet työn tekemisen muodot ovat lähentyneet yrittäjämäistä toimintatapaa (itsensä työllistäminen, alustatalous, kevytyrittäjyys).

Koulutuksella on tärkeä rooli yrittäjyyteen liittyvän ymmärryksen luomisessa, yrittäjämäisten valmiuksien kehittämisessä ja vaikuttamisessa sekä yrittäjäidentiteettien rakentumisessa yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla (Rae, 2011). Tästä syystä on tärkeää pohtia, minkälaisena yrittäjyys näyttäytyy opiskelijoille korkea-

kouluopintojen aikana. Huomionarvoista on myös se, että yrittäjyys tarkoittaa osalle yksinyrittäjistä pienituloisuutta tai erilaisia työllistymismuotojen yhdistämistä riittävän toimeentulon takaamiseksi (Hytti, 2019; Sutela & Pärnänen, 2018). Lisäksi keskusteluun on nostettu vaatimus siitä, että yrittäjyysopintojen tulisi vastata nykyistä paremmin erilaisista koulutustasoista tulevien opiskelijaryhmien tarpeisiin ja koulutuksen sisällöissä ja toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon sosiaalisesti vastuullinen ja kestävä kehityksen mukainen yrittäjyys (Rae, 2011; Hytti, 2019). Koulutuksen roolina ei ole yrittäjyysideologian levittäminen, vaan sen tehtävänä on luoda kriittistä ymmärrystä yrittäjyyden vastuusta yhteiskuntaa kohtaan (Rae, 2011). Tämä tarkoittaa jatkuvaa kriittistä pohtimista ja toiminnan arviointia koulutusorganisaatioiden yrittäjyyteen kannustavan toiminnan luonteesta (Jamieson, 1984). Keskeistä on, miten yrittäjyys jäsennetään ja mikä on yrittäjyyttä edistävän toiminnan tavoite korkeakoulutuksen tehtäväkentässä. Erityisen ajankohtaista tämä on tällä hetkellä, koska korkeakoulujen rahoitusmalli on muuttunut vuonna 2021 (OKM, 2019) siten, että se palkitsee korkeakouluja opiskelijoiden työllistymisestä yrittäjänä valmistumisen jälkeen.

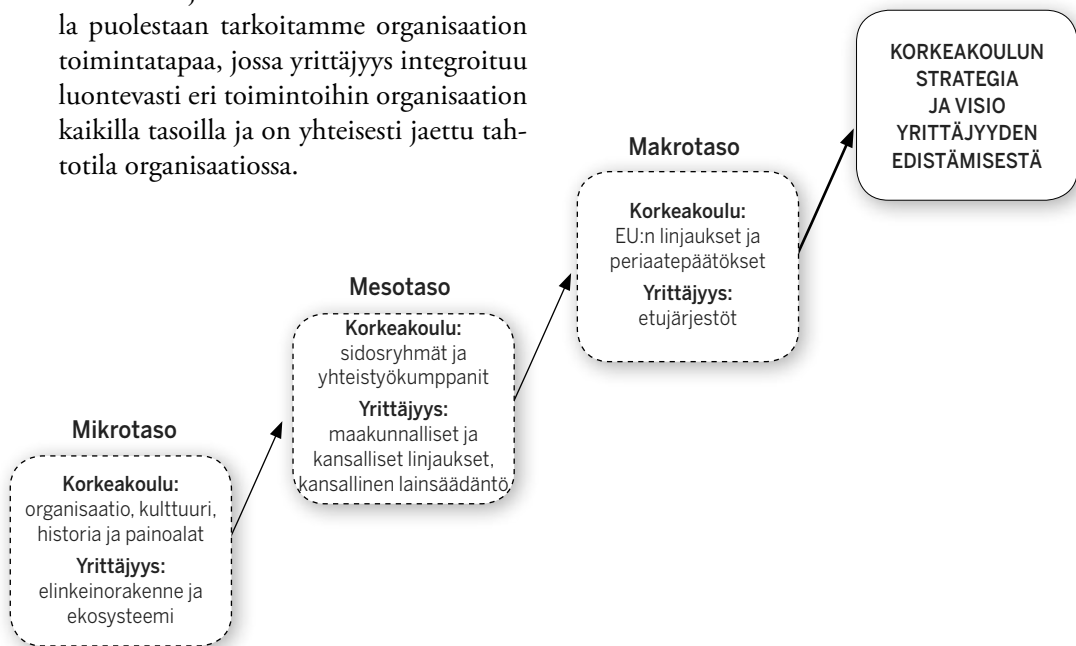
Korkeakouluille on suunnattu viime vuosien aikana useita suosituksia yrittäjyyden kehittämiseksi. Niitä ei ole aiemmin analysoitu systemaattisesti, vaikka suosituksissa olevat erilaiset yrittäjyyspainotukset ohjaavat ajattelua siitä, miten korkeakouluissa yrittäjyys jäsennetään. Tämä tutkimus täyttää osaltaan tätä tutkimusaukkoa. Tutkimuksessa tarkastelemme yrittäjyyden sisällöllisiä painotuksia korkeakouluille osoitetuissa paikallisissa ja kansallisissa linjauksissa vuosina

2015–2018. Lisäksi analysoimme kahden korkeakoulu-esimerkin kautta yrittäjyyden strategisia valintoja vuosina 2015–2020. Case-esimerkeiksi valitsimme Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun, koska nämä korkeakoulut edustavat Suomen monialaisimpia korkeakouluja sekä niiden alueellinen vaikuttavuus kattaa koko pohjoisen Suomen. Oulun yliopisto on yksi Suomen monitieteisimmistä ja suurimmista yliopistoista ja tiedekuntia on kahdeksan. Oulun ammattikorkeakoulussa koulutusohjelmia on kuusi. Tämän tutkimuksen keskiössä on erityisesti yritystoimintaan ja yrittäjämäiseen toimintatapaan kannustavat toimenpiteet. Yritystoiminnalla tarkoitamme yrityksen perustamista ja liiketoiminnan harjoittamista. Yrittäjämäinen toimintatapa puolestaan viittaa yrittäjämäiseen asenteeseen ja työskentelytapaan, kuten esimerkiksi yksilön haluun yrittää parhaansa, ratkaisukeskeiseen ongelmanratkaisuun, mahdollisuuksien havaitsemiseen ja verkostoitumiseen. Yrittäjämäisellä toimintakulttuurilla puolestaan tarkoitamme organisaation toimintatapaa, jossa yrittäjyys integroituu luontevasti eri toimintoihin organisaation kaikilla tasoilla ja on yhteisesti jaettu tahotila organisaatiossa.

Yrittäjyyden edistämiseen vaikuttavat tahot ja tekijät

Korkeakoulujen yrittäjyyden edistämiseen vaikuttavia toimenpiteitä voidaan tarkastella mikro-, meso- ja makrotason ilmiöinä (Pihkala ja muut, 2011) (Kuvio 1). Eri tasoilla tapahtuvat toimenpiteet ja säädökset vaikuttavat siihen, miten korkeakoulussa määritellään yrittäjyyden edistämisen yrittäjyysstrategia ja visio. Korkeakouluilla on asiantuntijainstituutioina, alueellisesti merkittävänä toimijoina sekä yhteiskunnallisina vaikuttajina tärkeä rooli siinä, minkälaiseksi ne yrittäjyyden uusintavat ja tuottavat, miten ne määrittelevät yrittäjän, yrittäjämäisten valmiuksien kehittämisen ja yrittäjädentiteetin rakentumisen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Mikrotasolla korkeakoulun arjessa yrittäjyyden edistämiseen vaikuttaa muun muassa organisaation historia ja perin-

Kuvio 1. Korkeakoulun yrittäjyyttä edistäviin toimiin vaikuttavat erilaiset tahot ja tekijät

teet, tieteenalat, organisaatiokulttuuri, organisaation toimintatavat ja strategiset valinnat yrittäjyyteen liittyen. Mikrotasolla yrittäjyyttä edistäviin toimiin lukeutuvat myös korkeakoulun strategiset valinnat ja niiden toimeenpano korkeakoulun arjessa, esimerkiksi opetussuunnitelmiin liittyvät valinnat. Yrittäjyyden edistäminen kytkeytyy myös johtamiseen ja toiminnan ohjaukseen. Korkeakoulujen sisällä on nähtävissä eroja tieteenalojen ja yrittäjyyden välisessä suhteessa. Suhde ei ole staattinen, vaan yrittäjyyttä määritellään jatkuvasti uudelleen korkeakoulujen toiminnassa. Myös korkeakoulupaikkakunnan elinkeinorakenne ja paikallinen yrittäjyyden ekosysteemi määrittää, minkälaisena yrittäjyys näyttäytyy korkeakoulujen henkilökunnalle ja opiskelijoille.

Mesotasolla korkeakoulujen toimintaa ohjaavat ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaki, jotka molemmat velvoittavat toimijat yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen yhteiskunnan kanssa (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 6§; Yliopistolaki 558/2009, 2§). Korkeakoulujen yhteiskunnallisen vuorovaikutustehtävän menestyksellinen toteuttaminen edellyttää, että korkeakouluissa tuotettu tieto palvelee aidosti ympäröivää aluetta, ja että korkeakoulut tekevät yhteistyötä yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa (Opetusministeriö [OPM], 2009). Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen suhde toimintaympäristöönsä on muuttunut aiempaa aktiivisemmaksi ja vuorovaikutteisemmaksi 2010 jälkeen yliopistolain uudistamisen myötä. Myös hallitusohjelmat (Valtioneuvoston kanslia, 2007, 2015, 2019), keskuks-hallinnon antamat ohjeet (OPM, 2004, 2009; OKM, 2017) sekä korkeakoulujen rahoitusmallit (OKM, 2019) ovat luoneet suuntaa sille, millä tavoilla korkeakouluissa yrittäjyyttä on edistetty.

Korkeakouluopintojen tulee antaa opiskelijalle valmiuksia toimia yrittäjänä riippumatta opiskeltavasta alasta.

Korkeakouluissa yrittäjyyttä edistetään merkittävästi opetussuunnitelmatyöllä, jonka perustana on yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoasetukset (794/2004; 1129/2014), laadunvarmistuksen periaatteet sekä eurooppalaisen korkeakoulualueen yhteiset periaatteet (FINEEC, 2015). Korkeakouluopintojen tulee antaa opiskelijalle valmiuksia toimia yrittäjänä riippumatta opiskeltavasta alasta. Opiskelijalla tulee olla myös yrittäjämäiseen toimintaan liittyvää osaamista kuten luovuutta, ongelmanratkaisukykyä ja asiantuntijatäytöksentelytaitoja.

Mesotasolla korkeakoulun yrittäjyyden edistämistoimiin vaikuttavat kansallisen lainsäädännön ja linjausten lisäksi korkeakoulun sidosryhmät ja yhteistyökumppanit sekä maakunnalliset yrittäjyys-suositukset. Korkeakoulut saavat erilaisia suosituksia yrittäjyyden edistämiseksi. Ne tarjoavat korkeakouluille suuntaviivoja ja konkreettisia ohjeita yrittäjyyteen liittyviä toimia suunniteltaessa. Lisäksi alueellisesti on myös voitu tehdä strategisia linjauksia yrittäjyyden edistämiseksi. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatustratégiassa (2016–2020) on suosituksia yrittäjyyden edistämiseen aina esiopetuksesta korkeakouluasteelle saakka. Kaikkiaan Suomessa yhdeksässä maakunnassa on toteutettu alueellinen yrittäjyyskasvatustratégia.

Makrotasoksi tulkitsemme EU:n yrittäjyyslinjaukset, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi suomalaisen koulutusjärjestelmän yrittäjyyttä koskeviin linjauksiin. Yrittäjyyden kehittäminen ja edistäminen kaikilla tasoilla on yksi EU:n keskeisistä tavoitteista. Euroopan komission linjaukset ilmenevät esimerkiksi Euroopan vihreässä kirjassa (2003) ja suosituksissa elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2006). Aloittekyky ja yrittäjyys määriteltiin niissä niin keskeiseksi, että ne päätyivät yhdeksi kahdeksasta elinikäisen oppimisen avaintaidosta viestintätaitojen ja matemaattisten taitojen rinnalle. Myös Euroopan osaamishjelmassa (New skills agenda for Europe) yrittäjyys on yksi oleellinen avaintaito (Euroopan komissio, 2016). Yrittäjyystaitojen yhteisessä viitekehityksessä (EntreComp-viitekehitys) selkiytettiin moniulotteista yrittäjyyden käsitettä ja jäsennettiin yrittäjyysopetuksen osa-alueita (Euroopan komissio, 2016).

Yrittäjyyden edistäminen korkeakouluopinnoissa

Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden on ollut suhteellisen vaikeaa rakentaa opintojen aikana yrittäjädentiteettiä, koska perinteisesti akateeminen urapolku ei ole siihen ohjannut (Tonttila, 2010; Ristimäki, 2004). Samanaikaisesti sekä akateemisten että ei-akateemisten nuorten yrittäjähaluukkuus on lisääntynyt (Nuorisobarometri, 2019). Vuonna 2019 toteutetun, laajan Opiskelijasta yrittäjäksi - korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyys ja yrittäjyshalukkuus -tutkimuksen mukaan 33 % korkeakouluopiskelijoista haluaisi toimia yrittäjänä valmistumisen jälkeen (Lauronen, 2019). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen laajan kyselyn perusteella ammattikorkeakoulujen

Perinteisesti akateemisen maailman työllistymismallit eivät ole suosineet yrittäjyyttä.

opiskelijoista 55 % ja yliopisto-opiskelijoista 56 % piti yrittäjyyttä kiinnostavana uravaihtoehtona ja 15 % molempien korkeakoulujen opiskelijoista aikoi ryhtyä yrittäjäksi seuraavan viiden vuoden aikana (Huusko ja muut, 2018).

Opiskelijasta yrittäjäksi 2019 Korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyys ja yrittäjyshalukkuus -tutkimuksen mukaan vain 14 % korkeakouluopiskelijoista kokee, että opinnot antavat nykyisellään hyvät valmiudet toimia yrittäjänä (Lauronen, 2019). Voidaan kysyä, onko akateeminen maailma onnistunut vastaamaan yhtäältä opiskelijoiden tarpeisiin ja toisaalta koulutuspoliittisiin tavoitteisiin yrittäjyyden edistämisessä.

Korkeakoulujen toiminnan kautta välittyvät tietyt arvot, normit ja toimintatavat opiskelijoille, myös yrittäjyyteen liittyen (Tonttila, 2010). Tieteenalojen välillä on isoja eroja akateemisessa kulttuurissa ja siten myös suhtautumisessa yrittäjyyteen: joistakin koulutusohjelmista siirtyminen yrittäjyyteen on ollut luontevampaa kuin toisista. Perinteisesti akateemisen maailman työllistymismallit eivät ole suosineet yrittäjyyttä (Tonttila, 2001, 2010). Aikaisemmin yrittäjädentiteetti ja sen kehittämiseen vaikuttavat tekijät ovat jääneet taka-alalle yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa (Hägg, 2011), mutta ne ovat saaneet viime vuosina myös tutkimuksellista huo-

miota (Hägg, 2011; Duening & Metzger, 2017). Yrittäjäksi ryhtyminen ilman tieteenalan tarjoamia esimerkkejä ja malleja voi olla iso kynnys korkeakoulutetuille yhä edelleen (Ristimäki, 2004). Syitä akateemisten alojen marginaaliseen yrittäjyyteen voi löytää niistä ajatusmalleista, joihin koulutusalat sosiaalistavat opiskelijansa (Tonttila, 2010). Yrittäjyys tulevaisuuden urapolkuna saatetaan edelleen kokea vieraana yliopistomaailmassa.

Koulutuspoliittisten linjausten mukaisesti korkeakoulun pedagogisten käytäntöjen tulisi tukea yrittäjämäisen toimintatavan kehittymistä. Korkeakoulujen henkilökunnan omalla yrittäjämäisellä asenteella ja myönteisellä suhtautumisella yrittäjyyteen on havaittu olevan positiivinen vaikutus opiskelijoiden yrittäjämäisen asenteen oppimiseen (Huusko ja muut, 2018). OKM:n selvityksessä (2015) keskeisiksi yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintatapaa estäviksi tekijöiksi mainittiin korkeakoulujen henkilökunnan puutteellinen ymmärrys ja osaaminen yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toimintatavasta sekä kielteinen asenneilmapiiri yrittäjyyttä kohtaan. Opettajien toiminta liittyy yrittäjyyskasvatukseen monikerroksiseen ilmiöön ja opettaja toimii järjestelmässä konkreettisena kehittäjänä ja parhaimmillaan myös palautteenantajana (Pihkala ja muut, 2011).

Tutkimuksen viitekehys

Tämän tutkimuksen viitekehysten toimii yrittäjyyslinjaukset ja niiden kytkeytyminen korkeakoulun strategiseen toimintaan (Kuvio 1) sekä yrittäjyyden ja oppimisen välinen suhde. Haluamme nostaa esille myös yrittäjyyskasvatuksen EnTree-mallin (Hägg & Peltonen, 2013), joka toimii tutkimuksemme

taustajäsentäjänä sekä tulosten tulkinnan viitekehysenä. Yrittäjyyslinjausten sisällöllisten painotusten kautta tutkimuksessa jäsennetään korkeakoulujen yrittäjyyden edistämiseen liittyviä strategisia valintoja ja yrittäjyyslinjausten painotukset toimivat jäsentäjinä tässä prosessissa.

Tämän tutkimuksen keskiössä on *yrittäjyyden edistäminen korkeakoulutuksessa*, jolla viittamme yrittäjämäiseen oppimiseen, joka alkoi yleistyä 1990-luvun lopulta yrittäjyyskasvatuksen myötä. Sitä ennen yrittäjyys tulkittiin korkeakoulutuksen kentällä kapeasti liiketoiminnan edistämisenä liiketalouden paradigman kautta. Tämä näkyi yrittäjyyskoulutuksissa liiketalouden käsitteinä, metodeina ja perinteisinä opetusmenetelminä. Tämä heijastui yrittäjyyskasvatuksen tutkimukseen siten, että kasvatustieteen kysymyksenasettelut ovat olleet pienemmässä roolissa (Hägg & Peltonen, 2013). Yrittäjämäisellä oppimisella tarkoitamme sitä, että yrittäjyyden edistämisen päämääränä on lisätä opiskelijoiden yrittämistä ajattelutapaa, jota voi hyödyntää hyvin monenlaisissa tilanteissa ja ympäristöissä (palkkatyö, harrastukset, yhteiskunnallinen toiminta). Tavoitteena ei siis ole se, että kaikki toimisivat tulevaisuudessa yrittäjänä. Ilosen (2020) mukaan yrittäjämäinen oppiminen on prosessi, jossa oppija oppii teoreettista tietoa yrittäjyydestä, kokeilee yrittäjyyttä käytännössä sekä reflektoi opittua siten, että hänen subjektiivinen tietoisuutensa yrittäjyydestä kasvaa ja hän sitoutuu yrittäjämäiseen toimintatapaan. Koulutusorganisaatioiden näkökulmasta tämä merkitsee sitä, että yrittäjyyden kenttä laajenee kaikille tieteenaloille (Rae, 2011; Hägg, 2013).

EnTree-malli kokoa yrittäjyyskasvatuksen ulottuvuudet systeemiseksi koko-

naisuudeksi sisältäen viisi osa-alueita: 1. Yrittäjyyskasvatuksen kontekstuaalisuus ja kasvatustietoisuus, 2. Kasvatustietoisuus, 3. Yrittäjyyspedagogiikka, 4. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet, ja 5. Oppimisällöt, oppimismenetelmät ja oppimisympäristöt. Tämän tutkimuksen näkökulmasta painottuvat erityisesti EnTree-mallin yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja yrittäjyyskasvatuksen kontekstuaalisuus, jonka jäsenämme kytkeytyvän yrittäjyyden edistämisen mikro-, meso- ja makrotason toimintaan korkeakoulun toimintaympäristössä (Kuvio 1). Hägg ja Peltonen (2013) ehdottavat, että yrittäjyyttä edistävissä toimissa tulisi ottaa huomioon EnTree-mallin kaikki osa-alueet, koska yrittäjyyden edistämässä tarvitaan ymmärrystä sekä yrittäjyydestä että pedagogisista periaatteista ja lähtökohdista. EnTree-malli huomioi yrittäjyys -käsitteen moniulotteisuuden ja kokonaisvaltaisuuden. Tulkintamme mukaan EnTree-malli sisältää myös kaikki yrittäjyyden edistämisen erilaiset tavoitteet:

- 1) yrittäjyydestä oppiminen yleisellä tasolla (learning about entrepreneurship), esimerkiksi yrittäjyyden merkitys yhteiskunnallisesti,
- 2) oppiminen yrittäjyyttä varten (learning for entrepreneurship), esimerkiksi yrittäjänä toimiminen,
- 3) oppiminen yrittäjyyden kautta (learning through entrepreneurship), esimerkiksi yrittäjämäisten taitojen oppiminen, ja
- 4) oppiminen yrittäjyyttä itse konkreettisesti toteuttamalla (learning in entrepreneurship) (Jamieson, 1984; Johnson, 1988).

Näkökulmat täydentävät toisiaan, ja mahdollistavat yrittäjyyden edistämisen laajasti ja monipuolisesti.

Yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa on viime aikoina keskitytty aikaisempaa enemmän oppimisen ja ohjaamisen prosesseihin, kuten siihen, mikä tukee yrittämisen ajattelu- ja toimintatavan kehittymistä prosessimaisesti (Ilonen, 2020). Huomion kohteeksi on noussut myös yrittäjyyden edistämisen laajemmat koulutuspoliittiset päämäärät, kuten mitä yrittäjyyden edistämisen avulla halutaan tavoitella: Yhteiskuntarakenteiden uudistamisen ja globaalin kehityksen myötä akateemisten asiantuntijoiden kiinnostus saattaa tulevaisuudessa herätä esim. sosiaalisia innovaatioita ja myös sosiaalista yrittäjyyttä kohtaan, joissa yhteiskunnallinen tavoite on tärkeä tekijä taloudellisen kannattavuuden rinnalla (Tonttila 2010). Myös yrittäjyyteen identifioitumisen kysymykset ovat nousseet viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana yrittäjyyskasvatuksen keskiöön ja yrittäjyyteen suuntautumista on tarkasteltu aiempaa laaja-alaisemmin yrittäjämäisen identiteetin kehitysprosessina (Hägg, 2011). Häggin ja Peltosen (2013) mukaan yrittäjyyskasvatuksen kentällä on ollut perinteisesti heikko yhteys kasvatustieteen tieteenteoreettisiin kysymyksiin. Esimerkiksi koulutusfilosofisia kysymyksenasetteluja on vain harvoin nostettu esille yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksissa. Myös Kyrön (2006) mukaan olemassaolon ja tiedon luonteen sekä arvoihin liittyvät keskustelut ovat olleet harvinaisia yrittäjyyskasvatuksessa.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia korkeakoulujen yrittäjyyden edistämistä linjaavia suosituksia sekä korkeakoulujen yrittäjyyteen liittyviä strategisia valintoja.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia linjauksia korkeakouluille on osoitettu vuosina 2015–2018 yrittäjyyttä tukevien toimenpiteiden edistämiseksi?
2. Miten yrittäjyyttä edistävät sisällöt ja toimet painottuvat 2015–2020 Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun itsearviointiraporteissa ja strategioissa?

Tutkimusaineisto ja menetelmälliset ratkaisut

Korkeakoulukenttään sijoittuvassa tutkimuksessamme hyödynnämme laadullisen tutkimuksen periaatteita. Tutkimusaineisto koostuu tekstimuotoisista dokumenteista, joissa linjataan yrittäjyyden tukemista korkeakouluissa (Taulukko 1).

Tutkimusaineistona ovat keskeisimmät yrittäjyyttä korkeakouluissa ohjaavat dokumentit: korkeakouluille annetut linjaukset, ohjeet ja suositukset vuosien

2015–2018 aikana (N=4), sekä Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yrittäjyyden edistämistä käsittelevät itsearviointitekstit (N=2), jotka on kerätty Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta vuonna 2015 sekä molempien korkeakoulujen strategiat (N=2).

Analyyysi

Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä siten, että sisältö luokiteltiin ja ryhmiteltiin temaattisesti, jolloin voitiin havaita sisällöllisiä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia (Miles & Huberman, 1994). Tutkimuksen metodologiassa hyödynnettiin laadullista teoriaohjaavaa sisällönanalyysia aineiston analyysin tukena (Denzin, 1988; Miles & Huberman, 1994). Teoriaohjautuvuus tarkoitti tässä tutkimuksessa sitä, että ilmaisut nousivat aineistosta, mutta niiden ryhmittelyä ohjasi teoria. Tavoitteena oli löytää vastauksia siihen, mistä sisällöllisistä elementeistä korkeakouluille suunnatut yrittäjyyttä edistävät

Taulukko 1. Tutkimuksessa analysoidut tekstit

Tekstin nimi	Taso ja suosituksen antaja	Vuosi
Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset	Kansallinen taso, OKM	2017
Kehittämissuosituksukset korkeakoulutuksen yrittäjyydestä	Kansallinen taso, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi)	2018
Suosituksukset korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön	Kansallinen taso, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ja Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI	2018
Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia ja toimintaohjelma	Paikallinen taso, strategia työstetty osallistavana prosessina.	2016
Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytännöt korkeakouluissa 2016: Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun itsearviointiraportit 2015	Paikallinen taso	2015, (korkeakoulu täydentänyt 2016)

linjaukset koostuvat. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta analyysi eteni kolmen päävaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa tutkimusaineistoon tutustuttiin huolellisesti lukemalla se useaan kertaan. Analyysin toisessa vaiheessa etsittiin linjausten välisiä samankaltaisuuksia ja eroja. Kolmannessa vaiheessa muodostettiin merkityksellisten ilmaisujen jäsentely.

Vaihe 1: Linjaustekstien huolellinen lukeminen yleiskuvan muodostamiseksi ja linjaustekstien yksityiskohtainen ja systemaattinen tarkastelu.

Vaihe 2: Linjaustekstien ilmaisujen ja

merkityksellisten yksiköiden (yrittäjyyttä edistävät toimet, kehittämis ehdotukset ja -suositukset, kokonaisuudet) poimiminen. Merkityksellisellä yksiköllä tarkoitettiin ilmaisuja, jotka sisältävät selkeän yrittäjyyttä edistävän ehdotuksen, suosituksen tai toimenpiteen. Näitä löytyi yhteensä 92 kappaletta.

Esimerkki merkityksellisestä ilmaisusta (merkitty pystyviivoin):

”[Korkeakoulujen yrittäjyysopinnoissa tulee käyttää monipuolisia toteutusmuotoja ja oppimisympäristöjä]. [Opetus tulee järjestää käytännönläheisesti, yhdessä tekemällä, yhteistyössä yritysten ja eri alo-

Taulukko 2. Ilmaisujen jäsentely

Kategoria	Esimerkit tutkimusaineistosta
1. Yrittäjyyden strategisen tason ja johtajuuden edistäminen	<i>”Yrittäjämäiselle toiminnalle ja yrittäjyyden edistämiseksi on asetettu vuosittaiset tavoitteet.”</i> <i>”Yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjyyden edistämistä arvioidaan vuosittain, ja tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.”</i> (Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset, OKM)
2. Yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alainen kehittäminen	<i>”Yrittäjyysopintojen merkityksellisyys tulee avata opiskelijoille tulevan työelämän kannalta. Opinnot tulee toteuttaa niin, että opiskelijat kokevat ne mielekkääksi osaksi tutkintoaan ja tulevaa osaamistaan.”</i> <i>”Oman osaamisen tunnistamiselle ja sanallistamiselle tulee varata tarpeeksi aikaa yrittäjyysopinnoissa.”</i> (Kehittämissuosituksat korkeakoulutuksen yrittäjyydestä, Karvi)
3. Uuden liiketoiminnan synnyttäminen	<i>”Korkeakoulun piiristä ponnistaa joka lukuvuosi lupaavia yrityksiä, joilla on mahdollisuudet nousta menestyjiksi ja luoda uutta korkean osaamisen työtä ja teknologiaa. Tie huipulle on kuitenkin kapea, joten kaikki taloudellinen ja muu tuki on alkuvaiheessa tarpeen.”</i> (Suositukset korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön, Arene ja Unifi)
4. Korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistäminen	<i>”Yritysten uusiutumiskyky on yhä tärkeämpää. Tuomalla oppiminen osaksi start up -maailmaa ja TKI-prosesseja opiskelijoiden ja oppilaitoksen toiminta kiinnittyy yhä voimakkaammin alueen elinkeinoelämän kehittämiseen.”</i> (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia)

jen opiskelijoiden kanssa. Näin opiskelijat saavat valmiuksia työelämän moniammatillisiin toimintaympäristöihin.” (Kansallisen koulutuksen arviointikokouksen linjaukset 2018, s. 125).

Vaihe 3. Ilmaisujen yksiköiden ryhmitely teemoittain yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien mukaan. Tässä vaiheessa muodostui neljä kategoriaa, joiden kautta jäsentyi kokonaiskäsitys yrittäjyyttä edistävästä toimista (Taulukko 2).

Toisen tutkimuskysymyksen osalta analyysi eteni siten, että ensin luettiin Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun itsearviointitekstit (2015). Seuraavassa vaiheessa poimittiin yrittäjyyttä edistävät toimenpiteet itsearviointiraporteista ja ne luokiteltiin samalla tavalla kuin ensimmäisen tutkimuskysymyksen yhteydessä muodostetussa jäsentelyssä (Taulukko 2). Ilmaisuja löydettiin yhteensä 14 kappaletta Oulun yliopiston osalta ja 28 kappaletta Oulun ammattikorkeakoulun osalta. Tämän jälkeen analysoitiin Oulun yliopiston (2016–2020) ja Oulun ammattikorkeakoulun (2014–2020) strategiatekstit ja niistä poimittiin yrittäjyyttä koskevat ilmaisut.

Tulokset

Tutkimuksen ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, minkälaisia linjauksia korkeakouluille on osoitettu vuosina 2015–2018 yrittäjyyttä tukevien toimenpiteiden edistämiseksi. Tutkimustulokset osoittivat, että yrittäjyyden edistäminen painottuu erityisesti yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alaisiin kehittämistoimiin (40 % linjausten merkityksellisistä ilmauksista) ja yrittäjyyden strategisen tason toimintojen ja johtamisen kehittämiseen (31 % linjausten

merkityksellisistä ilmauksista) (Taulukko 3). Korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön kehittämistä kuvasi 17 % merkityksellistä ilmausta, kun taas uuden liiketoiminnan kehittämistä vain 12 %. Linjausten painopisteissä korostui yrittäjyyttä tukevan koulutuksen merkityksellisyys yrittäjyyttä edistävänä toimenpiteenä. Lähes yhtä tärkeäksi kehittämisalueeksi nousi strategisten tasojen toimintojen edistäminen sekä yrittäjyystoimien johtaminen. Linjauksissa ei siten noussut korkeakoulujen keskeisimmäksi tavoitteeksi yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön kehittäminen tai uuden liiketoiminnan synnyttäminen.

Toisin kuin kansallisen tason linjauksissa, uuden liiketoiminnan kehittämisen nousi keskiöön kahden case-korkeakoulun yrittäjyyteen liittyvissä asiakirjoissa. Toinen tutkimuskysymyksemme liittyi siihen, miten yrittäjyyttä edistävät sisällöt ja toimet painottuvat 2015–2020 Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun (OAMK) itsearviointiraportissa ja strategioissa. Itsearviointiraportissa 2015 kuvataan lukuisia erilaisia toimenpiteitä, joilla yrittäjyyttä on edistetty ja miten se on integroitu opetukseen, tutkimukseen/tki-toimintaan ja yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen. Toimet kytkeytyvät 2015 vahvasti strategian mukaisesti uuden liiketoiminnan synnyttämiseen ja siihen liittyvään kehittämis- ja innovointityöhön.

OAMK:lla on ollut jo pitkään erillinen yrittäjyysstrategia, johon on kirjattu tarkemmin yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja painopisteet sekä keinoja, joilla tavoitteisiin pyritään. Oulun ammattikorkeakoulussa yrittäjyys tuli strategiseksi kehittämisen painoalaksi jo vuonna 2010 (Isokangas ja muut, 2019). Itsearviointirapor-

Taulukko 3. Linjausten sisällöllinen painottuminen

	Yrittäjyyden strategisen tason ja johtajuuden edistäminen	Yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alainen kehittäminen	Uuden liiketoiminnan synnyttäminen	Korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistäminen
Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset (OKM)	14 suositusta	11 suositusta	4 suositusta	7 suositusta
Kehittämisositukset korkeakoulutuksen yrittäjyydestä (KARVI)	4 suositusta	9 suositusta	1 suositusta	1 suositusta
Suosituksia korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön (Arene ja UNIFI)	4 suositusta	0 suositusta	3 suositusta	3 suositusta
Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia ja toimintaohjelma	6 suositusta	17 suositusta	3 suositusta	5 suositusta
Yhteensä kpl	28	37	11	16
%	31 %	40 %	12 %	17 %

tin 2015 perusteella OAMK sijoittui yrittäjämäisten ammattikorkeakoulujen luokkaan. Tärkeimpinä strategisina tavoitteina mainitaan yrittäjyysopintojen aseman vahvistaminen, OAMK:n ja alueen yrittäjyystoimijoiden- ja toimintojen yhteistyön tiivistäminen ja verkostomaiset työtavat sekä OAMK:n rooli uuden liiketoiminnan synnyttämisessä alueella. Strategias- sassa on huomioitu myös OAMK:n rooli pedagogisten valmiuksien ja taitojen tuottajana (ammattillinen opettajakorkeakoulu). OAMK:n uusi strategia on astunut voimaan 2020 ja siinä yrittäjyys nostetaan esille tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvässä sisällössä kaikkia toimintoja läpileikkaavana tee-

mana.

OKM:n (2016) korkeakoulujen itsearvioitiraporttien perusteella Oulun yliopistossa on pyritty tuomaan yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta läpileikkaavana toimintona niin koulutukseen, tutkimukseen kuin yhteistyösuhteisiin. Vuoden 2015 itsearviointiraportin perusteella Oulun yliopisto luokiteltiin yrittäjyyttä tukevan yliopiston luokkaan, joka tarkoittaa yrittäjyyden integroimisen osaksi yliopiston toimintaa olevan kehittyvällä tasolla. Itsearviointiraportin mukaan tavoitteena oli integroida yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa tiiviimmin osaksi yliopiston perustoimintaa. Tämä työ on jatkunut vuosina 2015–2020 tiedekunnissa muun

muassa opetussuunnitelmatyössä.

Oulun yliopiston strategiaan 2016–2020 on kirjattu yrittäjyyden edistäminen määrällisesti sekä sisällöllisesti laajemmin kuin Oulun ammattikorkeakoulun strategiaan, mutta Oulun yliopistossa ei ole tehty erillistä yrittäjyysstrategiaa julkiseen käyttöön kuten Oulun ammattikorkeakoulussa. Oulun yliopiston strategian mukaan tavoitteena on tutkimukseen perustuvien innovaatioiden tukeminen ja yrittäjähenkisyyden vahvistaminen, yrittäjyyskasvatuksen integroiminen opintoihin, innovoiva ja utelias kulttuuri. Strategiaassa on nostettu esiin myös opiskelijoiden ja henkilökunnan välinen vuoropuhelu, sisäinen start-up-asetus ja kokeilukulttuuri sekä akateemisen asiantuntijuuden ja yrittäjyyskehityksen yhdistäminen niin koulutuksessa kuin tutkimuksessa.

Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yrittäjyyttä edistävät kehittämistoimet (itsearviointiraporttien 2015 tietojen perusteella) sijoitettiin samalle neljälle osa-alueelle: 1) yrittäjyyden strategisen tason ja johtajuuden edistäminen, 2) yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alainen kehittäminen, 3) uuden liiketoiminnan synnyttäminen ja 4) korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistäminen, jotka oli muodostettu linjausten perusteella (Taulukko 2). Toimenpiteet näyttävät molemmissa korkeakouluissa painottuvan uuden liiketoiminnan kehittämiseen (OAMK: 43 % ja Oulun yliopisto: 32 %) sekä korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistämiseen (OAMK: 29 % ja Oulun yliopisto: 21 %). Niiden suhteellinen osuus on selvästi suurempi kuin linjauksissa. Samanaikaisesti strateginen taso ja yrittäjyyttä tukeva koulutus jää hieman pienempään rooliin. Näin ollen tämän aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että molemmat esi-

merkkikorkeakoulut painottavat toimisaan uuden liiketoiminnan synnyttämistä sekä korkeakoulun ja yritysten välisten yhteistyösuhteiden kehittämistä.

Tulosten yhteenveto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia korkeakouluille annettuja yrittäjyyslinjauksia sekä korkeakoulujen yrittäjyyteen liittyviä valintoja kahden esimerkkikorkeakoulun kautta. Tulokset osoittavat, että korkeakouluille annetut yrittäjyyttä edistävät linjaukset ovat sisällöllisesti laaja-alaisia sekä monitahoisia. Linjauksissa esiintyy neljä sisältökategoriaa: 1) Yrittäjyyden strategisen tason ja johtajuuden edistäminen, 2) Yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen laaja-alainen kehittäminen, 3) Uuden liiketoiminnan synnyttäminen, ja 4) Korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön edistäminen. Kaksi ensin mainittua saivat linjauksissa selvästi suurimman painoarvon. Linjaukset ehdottavat siis korkeakouluille keskittymistä erityisesti yrittäjyyttä edistävän toiminnan strategiseen kehittämiseen ja johtamiseen sekä yrittäjyyskoulutuksen kehittämistöimiin.

Kun yrittäjyyttä edistävien sisältöjen ja toimien painottumista tarkastellaan tähän tutkimukseen valittujen kahden korkeakoulun näkökulmasta ja peilataan niitä annettuihin suosituksiin, voidaan todeta, että painopisteet eroavat toisistaan. Tulokset osoittavat, että sekä Oulun yliopistossa että Oulun ammattikorkeakoulussa painopiste yrittäjyyden edistämässä on uuden liiketoiminnan ja yritysyrityksen kehittämässä. Strategia- ja itsearviointitekstien perusteella yrittäjyyttä edistäviä toiminnallisuuksia tuotetaan siten ensisijaisesti uuden yrittäjyyden synnyttämiseksi ja kehittämiseksi, kun taas yrittäjyyttä

Korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävät toiminnallisuudet ovat kehittyneet, monipuolistuneet ja vakiinnuttaneet asemaansa.

tukeva koulutus ja yrittäjyyden edistämisen strateginen johtaminen jää pienempään rooliin. Yrittäjyyttä edistävät toimet tulkitaan siis esimerkkikorkeakouluissa pääasiallisesti liiketoiminnan käynnistämisenä ja uusien innovaatioiden tuottamisena sekä start-up-kulttuurina. Mielenkiintoista on, että linjauksissa painottuu yrittäjyyttä tukevien koulutusten järjestäminen, kun taas tarkastelussa olleet korkeakoulut ovat itse kohdentaneet strategisia toimenpiteitään nimenomaan liiketoiminnan kehittämiseen ja yhteistyön edistämiseen yritysten kanssa. Nämä toimenpiteet saattavat heijastella korkeakoulujen kapea-alaista näkemystä yrittäjyyden tukemisesta vahvasti liiketoimintaan tähtäävänä toimintana. Lisäksi nähdään, että korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyyttä voidaan tukea yritys yhteistyön välityksellä. Toisaalta molemmissa esimerkkikorkeakouluissa on kuitenkin tehty viime vuosien aikana toimenpiteitä, joilla yrittäjyyttä on pyritty saamaan kaikkien korkeakouluopiskelijoiden ulottuville aiempaa systemaattisemmin. Lisäksi Oulun ammattikorkeakoulussa varhaisen vaiheen yrittäjyysopinnot on vakiinnutettu osaksi perusopinnoita kaikille ammattikorkeakouluopiskelijoille (Salmijärvi ja muut, 2020). Aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnistettu, että yrittäjyyden edistämiseksi ollaan pidemmällä ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa (OKM, 2015,

s. 31).

Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävät toiminnallisuudet ovat kehittyneet, monipuolistuneet ja vakiinnuttaneet asemaansa viime vuosina sekä strategisella tasolla että käytännön toimenpiteissä. Vielä vuonna 2015 yrittäjyys oli korkeakoulujen toimintatapana pikemminkin yksittäisinä toimina kuin läpileikkaavana periaatteena ja tuolloin ainoastaan muutamissa korkeakouluissa yrittäjämäinen toimintatapa oli onnistuttu integroimaan kiinteäksi osaksi koko korkeakoulun toimintaa (OKM, 2015, s. 31). On selvää, että korkeakoulut painottavat linjauksia omien tavoitteidensa ja strategioiden mukaisesti. Yrittäjyyttä edistävät toimet painottuvat eri korkeakouluissa, koska korkeakoulut eroavat toisistaan merkittävästi profiileiltaan, toimintaympäristöiltään ja sidosryhmiltään (Huusko ja muut 2018).

Pohdinta

Tämän tutkimuksen pohjalta nostamme pohdittavaksi neljä teemaa yrittäjyyttä tukevien toimien edistämiseksi korkeakouluissa. Teemat ovat 1) yrittäjyyttä edistävien tavoitteiden toteuttaminen yhtäaikaaisesti ja laadukkaasti, 2) yhteinen keskustelu yrittäjyyden käsitteen määrittelystä korkeakoulussa, 3) yrittäjyyttä edistävien toimien tukeminen korkeakouluopiskelijoiden yrittäjäidentiteetin ja yrittäjyystaitojen näkökulmasta, ja 4) korkeakoulujen realistiset mahdollisuudet toteuttaa yrittäjyyden edistämiseksi asetettuja monitahoisia tavoitteita.

Yrittäjyyttä edistävien tavoitteiden toteuttaminen yhtäaikaaisesti ja laadukkaasti asettaa korkeakoulut haastavaan tilanteeseen. Yrittäjyyden edistämisen toimet edellyttävät korkeakouluilta monitasoisia

toimia organisaation eri tasoilla sekä monitietieteistä lähestymistapaa, kun makrotasolla annettuja ja sanoitettuja linjauksia viedään meso- ja mikrotasolla käytännön toteutukseen. Analysoidut linjaukset ehdottavat, että korkeakouluissa pitäisi samanaikaisesti rakentaa yrittäjyysmyönnteistä toimintakulttuuria, taata kaikille korkeakouluopiskelijoille mahdollisuus yrittäjyyskoulutukseen, integroida yrittäjyysopinnot opetussuunnitelmiin, tukea opiskelijoiden yrittäjyyspyrkimyksiä, rakentaa yrittäjille opintojaksoja ja innovoida tieteellisistä keksinnöistä kannattavaa liiketoimintaa. Jotta monitasoiset linjaukset johtavat strategisen toiminnan kehittämiseen, korkeakoulujen tulee määritellä, mitä yrittäjyydellä tarkoitetaan, asettaa yrittäjyyden edistämisen tavoitteet ja määrittellä kehittämistyön painopistealueet. Myös EnTree-mallin yhteydessä Hägg ja Peltonen (2013) tuovat esille, että yrittäjyyden edistämässä ei ole mietitty riittävästi tavoitteiden asettamisen merkitystä. Mikäli korkeakouluissa ei linjata ja yhteisesti sovita yrittäjyyden edistämisen painopisteitä, toteuttaminen jää hajanaiseksi ja sattumanvaraiseksi, ja sen toteutuminen riippuu korkeakoulujen henkilökunnan tahtotilasta ja tulkinnoista. Lisäksi korkeakoulujen välinen yhteistyö on jäsenymätöntä, jos tavoitteet organisaatiotasolla ovat selkiytymättömiä.

Toiseksi on tärkeää, että korkeakouluissa käydään riittävästi yhteistä keskustelua yrittäjyyden käsitteen määrittelystä, tavoitteenasettamisesta sekä käytännön toimenpiteistä koko korkeakoulu yhteisön näkökulmasta. Kuten tutkimustulokset osoittavat, yrittäjyyttä tukevia toimenpiteitä voidaan toteuttaa neljällä eri tasolla. Tämä haastaa pohtimaan korkeakoulu yhteisöissä eri toimijoiden rooleja. Näin ollen

esimerkiksi tieteenalojen, joissa yrittäjyys ei perinteisesti ole ollut tieteenalan ytimessä (humanistinen ja kasvatustieteet), voi olla vaikea mieltää yrittäjyyttä omaan tieteenalaan liittyväksi (Laalo, 2020). Jaamme yrittäjyyskasvatustutkimusta korkeakouluissa väitöskirjassaan tutkineen Hanna Laalon (2020) sekä Häggin ja Peltosen (2013) näkemyksen siitä, että yrittäjyyskasvatusta ja korkeakoulutusta pohdittaessa tarvitaan keskustelua arvoista. Yrittäjyyskasvatuksessa on tarve kriittiselle reflektoinnille, inhimillisen rajallisuuden ja erilaisuuden hyväksymiselle sekä tietoisuuden lisäämiselle yksilöiden yrittäjämäisyyteen nojaavien kasvatustavoitteiden poliittisesta latautuneisuudesta (Laalo, 2020). Toivomme Häggin ja Peltosen (2013) EnTree-malliin viitaten korkeakouluilta laajempaa keskustelua yrittäjyyden perusolemuksesta ja lisäksi siitä, miten kontekstualisoida mielekkäästi yrittäjyys eri tieteenaloilla. Korkeakoulujen tulisikin yhteistyössä henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa määrittellä, miten yrittäjyyden edistäminen ymmärretään koko korkeakoulussa ja eri tieteenaloilla.

Kolmanneksi on tärkeää kysyä, kuinka hyvin yrittäjyyttä edistävät toimet tukevat korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysosaamisen ja yrittäjyystaitojen kehittymistä opintopolulla. Korkeakoulujen tulee pohtia seuraavia kysymyksiä koko yliopistoyhteisön näkökulmasta: Miten yrittäjyys kytetään osaksi opiskelijan opintopolkua? Miten yrittäjyys konstruoituu eri tutkimusohjelmissa työllistymisvaihtoehtoksi? Miten opiskelijan yrittäjyysosaaminen kehittyy opintojen aikana? Opintojen aikaisen yrittäjyyspolun selkeä ja systemaattinen kuvaaminen puuttuu molemmilta korkeakouluilta internet-sivujen perusteella. Ehdotamme, että kehittämisen jäsentämiseksi korkeakoulut määrittelevät

On tärkeää miettiä uusia toimintamalleja korkeakoulujen työelämäyhteistyön vahvistamiseen.

yrittäjyysosaamisen liittyen perustaitotaidot, joiden saavuttamista tuetaan korkeakouluopintojen aikana eri tavoilla huomioiden tieteenala ja sen erityisyys. Vaikka yrittäjyysopintoja on ollut korkeakouluisia tarjolla laajasti ja yrittäjyyden pedagogisia käytäntöjä on kehitetty (OKM, 2016), isolle osalle korkeakouluopiskelijoista yrittäjyysopinnot ovat edelleen vapaavalintaisia opintoja, ei tutkintoon kuuluvia.

Neljänneksi kysymme, mitkä ovat korkeakoulujen realistiset mahdollisuudet toteuttaa yrittäjyyden edistämiseksi asetettuja monitahoisia tavoitteita. On selvää, että toimintaa ei voi toteuttaa täysipainoisesti, ellei siihen ole käytössä tarvittavia resursseja. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvityksen mukaan suurimpana esteenä yrittäjämäisen toimintakulttuurin edistämiseksi erityisesti ammattikorkeakouluissa oli nimenomaan aika- ja resurssipula, mutta myös opetushenkilökunnan osaamisessa on edelleen puutteita (Huusko ja muut, 2018). Onkin tärkeää miettiä uusia toimintamalleja korkeakoulujen työelämäyhteistyön vahvistamiseen, mikä voi samalla tarjota tukea resurssipulaan. Yrittäjyyteen liittyviä erilaisia tarpeita ja lähtökohtia voidaan tarkastella myös ekosysteemi-käsitteen kautta: korkeakoulutuksen ja yrittäjyyden vastavuoroinen in-

tegrointi voi parhaimmillaan hyödyntää opiskelijaa, organisaatiota ja yhteiskuntaa. Korkeakoulu voi paikallisesti toimia yrittäjyyskosysteemin merkittävänä osana. Korkeakoulutuksessa on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota korkeakoulujen ja työelämän integraatioon ja yrittäjyys toimii luontevasti juuri tällä rajapinnalla. Yrittäjyys ja yrittämäinen toiminta ei tällöin näydy koulutuksen jälkeen tapahtuvana, vaan jo koulutuksessa tapahtuvana oppimisena ja osaamisen kehittymisenä (Virolainen ja muut, 2019).

Tämä tutkimus kokoaa yhteen korkeakoulujen yrittäjyysopinnoille asetettuja tavoitteita ja suosituksia sekä luo katsauksen yrittäjyysopinnojen käytänteisiin. Tutkimuksestamme on hyötyä korkeakoulusektorin toimijoille, yrittäjyysopintoja tarjoaville sekä opetussuunnitelmien laatijoille. Sitä voidaan hyödyntää yrittäjyysopinnoita suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa sekä refleктоitaessa oman korkeakoulun yrittäjyyteen liittyviä strategioita suhteessa niin kansallisen tason linjauksiin ja suosituksiin kuin kahden esimerkkikorkeakoulun strategioihin. Lisäksi sen avulla voidaan pohtia, minkälaista käsitystä yrittäjyydestä korkeakoulut rakentavat. Tulokset tarjoavat näkökulmia yrittäjyysopinnojen järjestämisestä kahden suomalaisen korkeakoulun osalta, ja näin ollen voivat auttaa myös muita korkeakouluja jäsentämään ja arvioimaan yrittäjyyttä tukevien toimenpiteiden toteutumista ja jatkokehittelyä. Tuloksilla on siirrettävyyssarvoa vastaavassa tilanteessa olevien korkeakoulujen kehittämistyöhön. Myös korkeakouluopiskelijat voivat hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksista jäsentäessään korkeakoulutuksen ja yrittäjyyden välistä kompleksista suhdetta.

Tutkimukseen valitut julkaisut ja dokumentit edustavat valikoitua näkökulmaa yrittäjyysopintoihin. Lisäksi tutkimukseen valitut kaksi esimerkkikorkeakoulua edustavat rajatusti korkeakoulukenttää ja tietyn maantieteellisen alueen korkeakoulutoimijoita. Yrittäjyyttä koskevat linjaukset vaikuttavat organisaatioiden strategiisiin asiakirjoihin ja toteutettaviin toimiin pitkällä aikavälillä. Näin ollen tämän tutkimuksen aineiston perusteella ei voida sanoa, miten juuri nämä linjaukset ovat vaikuttaneet korkeakoulujen tulkintoihin yrittäjyydestä. Lisäksi ajallisesti tutkimusaineiston materiaali on pääosin vuosilta 2015 ja 2016, kun taas suositukset on annettu 2016–2018. Yrittäjyyttä edistävien kehittämistoimien kokonaisarviointia esimerkkikorkeakoulussa ei ollut mahdollista tehdä tämän tutkimuksen puitteissa. Tarvitaan jatkotutkimusta erityisesti siitä, millä tavoilla yrittäjyyden toimintamallit ovat kehittyneet pitkällä aikavälillä ja mitkä tekijät niihin ovat vaikuttaneet (yrittäjyyttä koskevat linjaukset, opiskelijajalautteet, yrittäjyyden yleistymisen korkeakoulutettujen keskuudessa, rahoitusmalli, opettajien yrittäjyysosaaminen, korkeakoulujen strategisten painopisteiden valinnat). Kiinnostavaa on myös tutkia tarkemmin, millaisia yrittäjyyttä edistävät sisällöt ja toimet ovat korkeakouluissa olleet eri painopistealueilla, ja mikä niiden vaikuttavuus on ollut. Korkeakouluille osoitetuissa linjauksissa painottuu yrittäjyyttä tukevan koulutuksen järjestäminen. Tarvitaan myös lisää tietoa yrittäjyystaitojen oppimisesta ja opetuksesta.

Lähteet

- Ammattikorkeakoululaki 932/2014*. Annettu 14.11.2014. (25.8.2019). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- Denzin, N. K. (1988). Qualitative Analysis for Social Scientists. *Contemporary Sociology*, 17, 430–2.
- Duening, T. N., & Metzger, M. L. (toim.) (2017). *Entrepreneurial identity*. The Process of Becoming an Entrepreneur. Cheltenham: Edward Elgar.
- European Commission – EntreComp. (2016). *The Entrepreneurship Competence Framework*. <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/1fna27939enn.pdf>
- Euroopan komissio. (2003). *Vibreä kirja*. Yrittäjyys Euroopassa. Yritystoimintajulkaisu. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2003/FI-1-2003-27-FI-FI-1.Pdf>
- FINEEC. (2015). *Laadunvarmistuksen periaatteet ja suositukset eurooppalaisella korkeakoulutusalueella* (ESG). European Association for Quality Assurance in Higher Education, European Students' Union, European University Association, European Association of Institutions in Higher Education yhteistyössä seuraavien organisaatioiden kanssa: Education International BUSINESSEUROPE, European Quality Assurance Register for Higher Education. https://enqa.eu/indirme/essg%20in%20Finnish_by%20FINEEC.pdf
- Huusko, M., Vettenniemi, J., Hievanen, R., Tuurnas, A., Hietala, R., Kolhinen, J., & Ruskovaara, E. (2018). *Yrittämään oppii yrittämällä. Yrittäjyys ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulussa -arviointi*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 25:2018. <https://karvi.fi/publication/yrittamaan-oppii-yrittamalla-yrittajyys-ammattillisessa-koulutuksessa-ja-kekorkeakouluissa-arviointi-2/>
- Hytti, U. (2019). Yrittäjyyden edistämisen kiperät ja kriittiset kysymykset yliopistoissa. *Aikuiskasvatus*, 39(2), 138–143.
- Hägg, O. (2011). *Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjyysvalmentaja* [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66758/978-951-44-8462-9.pdf>
- Hägg, O., & Peltonen, K. (2013). Towards a conceptual understanding of entrepreneurial pedagogy. *Yrittäjyyskasvatuksen aikakauskirja 1/2013* – Periodical Entrepreneurship Education 1/2013, 1–24.
- Ilonen, S. (2020). *Entrepreneurial learning in entrepreneurship education in higher education* [Väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUPub. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8030-7>

- Isokangas, J., Kosonen, K., Niemelä, S., & Saavela, T. (2019). Oulun ammattikorkeakoulu yrittäjyyskasvattajana. Teoksessa M. Paldanius (toim.), *Oulun alueen ja Pohjois-Suomen kehitystä tuetaan monipuolisella tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyöllä*. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 89. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019102534867>.
- Jamieson, I. (1984). Schools and Enterprise. Teoksessa A. G. Watts, & P. Moran (toim.), *Education for enterprise* (ss. 19–27). CRAC.
- Johnson, C. (1988). Enterprise education and training, *British Journal of Education and Work*, 2(1), 61–65.
- Kyrö, P. (2006). The continental and Anglo-American approaches to entrepreneurship education differences and bridges. Teoksessa A. Fayolle & H. Klandt (toim.), 2006. *International Entrepreneurship Education: Issues and Newness* (ss. 98–106). Cheltenham: Edgar Elgar Publishing.
- Laalo, H. (2020). *Yrittäjyys akateemisena mentaaliteettinä. Yrittäjämäärän normalisointi ja neuvottelu koulutuspoliittisessa kielenkäytössä ja yliopistokoulutuksen käytännöissä* [Väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUPub. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/150221/Annales%20C%20495%20Laalo%20VK.pdf?sequence=1>
- Lauronen, T. *Opiskelijasta yrittäjäksi 2019. - Korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyys ja yrittäjähallukkuus*. (2019). Suomen Yrittäjät. https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/opiskelijasta_yrittajaksi_2019.pdf
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Volume 2. Sage Publications.
- Möttönen, T., & Tunkkari-Eskelinen, M. (2019). Yrittäjien valmiudet. Teoksessa T. Möttönen (toim.), *Yrittäjät Suomessa – Elinkeinovapaudesta yrittäjyysyhteiskuntaan*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-533-3>
- Nuorisobarometri 2019. Hyvää työtä!* Nuorisotutkimusseura. (2020). Haikkola, L. & Myllyniemi, M. (toim.) (24.4.2020). https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/04/Nuorisobarometri_2019-netti.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2015). *Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen korkeakouluissa 2015*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015: 17. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75160/tr17.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2016). *Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytännöt korkeakouluissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:14. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-399-6>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). *Korkeakouluille uusi rahoitusmalli*. https://minedu.fi/artikkelit/-/asset_publisher/korkeakouluille-uusi-rahoitusmalli
- Opetusministeriö. (2004). *Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma*. Helsinki: Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Opetusministeriön julkaisuja 2004:18. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-442-746-X>
- Opetusministeriö. (2009). *Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat*. Helsinki: Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-679-9>
- Pihkala, T., Ruskovaara, E., Seikkula-Leino, J., & Pihkala, J. (2011). Yrittäjyyskasvatus monikerroksisena ilmiönä – kohti yrittäjyyskasvatuksen ohjausjärjestelmää. Teoksessa J. Heinonen, U. Hytti, & A. Tiikkala (toim.), *Yrittäjämäinen oppiminen: Tavoitteita, toimintaa ja tuloksia* (ss. 20–37). Turun yliopisto.
- Rae, D. (2011). Yliopistot ja yrittäjyyskasvatus: Vastaus uuden aikakauden haasteisiin. J. Heinonen, U. Hytti, & A. Tiikkala (toim.), *Yrittäjämäinen oppiminen: Tavoitteita, toimintaa ja tuloksia* (ss. 20–63). Turun yliopisto.
- Ristimäki, K. (2004). *Yrittäjäksi identifioitumisen. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus nuorten yrittäjyyteen liittyvän identiteetin kehityksestä*. [Väitöskirja, Vaasan yliopisto]. Acta Wasaensia, No 130, Liiketaloustiede 51, Johtaminen ja organisaatiot. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7903/isbn_952-476-061-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Salmijärvi, T., Heikkinen, K-P., & Siltvirta, K. (2020). *Yrittäjyyden varhaisen vaiheen opinnoille on tarvetta korkeakouluopinnoissa*. (8.6.2020). ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 40. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020052238757>.
- Sutela, H., & Pärnänen, A. (2018). *Yrittäjät Suomessa 2017*. Tilastokeskus.
- Tonttila, K. (2001). *Mitä mieltä yrittäjyydestä? Yliopistosta valmistuvien nuorten asenteet yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen*. Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia.
- Tonttila, K. (2010). *Yrittäjyyden arvottaminen akateemisten nuorten argumentoinnissa*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Sosiaalietieteen laitoksen julkaisuja 2010:2. Sosiaalipsykologia. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6611-5>
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014*. Annettu 18.12.2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004. Annettu 19.8.2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>

Valtioneuvostonkanslia. *Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitehyöksestä 120/2017*. Annettu 23.2.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

Virolainen, M., Heikkinen, H. L. T., Siklander, P., & Laitinen-Väänänen, S. (2019). *Mitä ovat oppimisen ekosysteemit?* Pääkirjoitusartikkeli. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(4), 4–25. <https://akakk.fi/wp-content/uploads/Aikakauskirja-4.19-A-Pääkirjoitus.pdf>

Yliopistolaki 558/2009. Annettu 24.7.2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

Analysoidut yrittäjyyslinjaukset ja korkeakoulujen strategiatekstit

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ja Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI. (2019). *Suositukses korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön*. <https://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2019/04/Yrittajyysuositukset.pdf>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). (2018) *Kehittämissuositukset korkeakoulutuksen yrittäjyystestä* teoksessa *Yrittämään oppii yrittämällä – Yrittäjyys ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa -arviointi*. https://karvi.fi/app/uploads/2018/11/KARVI_2518.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2017) *Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset> *Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia ja toimintaohjelma*. <https://www.minunpolkuni.fi/>

Oulun ammattikorkeakoulu. *Oulun ammattikorkeakoulun strategia 2017–2020*. <https://www.oamk.fi/strategia/>

Oulun yliopiston strategia 2016–2020. <https://www.oulu.fi/sites/default/files/content/Oulun%20yliopiston%20strategia%202016-2020.pdf>

Korkeakoulujen itsearviointiraportit:

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. *Yrittäjyysten tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:14.

